

Entrevista a Tortell Poltrona El somriure és la distància més curta entre dues persones

Espai Obert

Pep Mogas

Pallaso, actor, director d'escena, dramaturg i pedagog. Fundador de Llançadora Associació d'Artistes (Granollers)

Des de l'edat mitjana han passat per casa nostra joglars, acròbates i saltimbanquis, però per veure circ modern ens haurem d'esperar al segle XVIII. Després que Philip Astley, jove oficial de cavalleria, fundés a Londres el primer circ modern l'any 1770, un dels primers espectacles de circ eqüestre o circ modern que es van presentar a Catalunya és el del francès Jean Gadis Colman, que va actuar al Teatre Principal (anomenat també de les Comèdies) de Reus l'any 1789. Deu anys més tard, en aquest mateix teatre s'exhibia la companyia italiana de volantins de Francesco Frescara i Giacomo Chiarini, que durant la Quaresma del 1800 va actuar en un solar adjacent al Teatre de la Santa Creu (avui Teatre Principal) de Barcelona.

Catalunya es va convertir ben aviat en una de les rutes preferents dels millors artistes que circulaven per Europa i es van edificar alguns circs estables. A Barcelona es recorden el Teatre Circ Barcelonès (al carrer Montserrat, edificat el 1853), el Circ Price (a la Rambla, el 1859), el Gran

Circ Royal (a la Porta d'Isabel II, el 1860), el Circo Alegría, de 3.000 localitats (a la plaça de Catalunya, el 1879) i el Circ Olympia (a la ronda de Sant Pau, el 1924). Durant els segles XIX i XX, Catalunya va donar una plèiade d'artistes notabilíssims: el perxista Sebolds, el ciclista Arissó, els barristes Raluy, el tirador Capità Rossell, el malabarista Blanch o la nissaga Andreu-Rivels, sense comptar artistes estrangers residents a Catalunya, com els Frediani o els Briatore.

Cap al 1960, com arreu d'Europa, el circ entra en decadència. Coincidint amb la mort del dictador Franco, el 1975, Catalunya experimenta un fort moviment de renovació de les arts parateatral, i els grups de teatre, circ i animació conquereixen els carrers: Els Comediants, Planxet i Cia., Col·lectiu d'Animació, La Tràgica, Picatrons o Can Boter. El 1976, la companyia barcelonina La Tràgica estrenava a l'Aliança del Poble Nou *Tripijoc-Joc-Trip*, el primer espectacle català de circ contemporani, abans que naixessin el quebequès Cirque du Soleil (1984) o l'australià Circus Oz (1977).

A la dècada dels vuitanta, juntament amb Vitore e Nani, Boni & Caroli, Germans Poltrona, Circ Sèmola o Circ Perillós, neix el Circ Cric, que representa un decidit pas endavant cap a la definició d'un circ català que s'expressa en català i amb un llenguatge escènic contemporani. Però a causa del desinterès de les nostres institucions i de la manca de tradició empresarial circense del país, el Cric haurà de tancar el juliol de 1982 i així es perdrà una oportunitat històrica que ens hauria pogut situar al primer rengle de l'experimentació circense internacional.

En aquesta mateixa dècada, Els Comediants inicien la Fira de Tàrraga. El 1984, Arnau Vilardebò i Juan Eduardo López instauren la Marató de l'Espectacle i neixen el Festival de Pallassos de Cornellà i la Fira de Circ de la Bisbal d'Empordà. Paral·lelament, hi ha una primera experiència d'escola de circ impulsada des del Departament de Justícia de la Generalitat i dirigida per Piti Español.

La dècada dels noranta suposa un salt qualitatiu en el sector. El 1991 es crea l'Associació de Circ de Catalunya (ACC), amb seu a l'Ateneu Popular de Nou Barris; el 1995, Tortell Poltrona crea el Centre de Recerca de les Arts del Circ (CRAC), el 1997 es crea la Fira Festival de Circ Trapezi, que se celebra a Reus i Vilanova i la Geltrú, i el 1999 es funda l'Escola de Circ Rogelio Rivel.¹

Així doncs, s'estrena el mil·lenni amb un bon nombre de grups i una sòlida

base de companyies de circ i espectacles de circ o vinculats a les seves tècniques. El 2001 els Comediants estrenen *Bi*, un espectacle circense de fusió integrat per una companyia acrobàtica de l'escola manxú de Qiqihaer (Xina), la tropa de pallassos Monti i Cia. i actors i músics catalans. El 2002, Tortell Poltrona reprèn el Circ Cric i inicia una nova etapa. Carles Santos estrena l'òpera circ *Sama Samaruck Suck Suck*. El 2004 neix una altra vela itinerant, la de Monti & Cia., que fa un paper excel·lent a la programació circense del Fòrum de les Cultures. Entre 2003 i 2004, Vilanova engega una experiència pilot de Centre de les Arts del Circ, liderada pels esmentats Monti & Cia.

El 2006 obre l'Espai Llançadora, primera escola de circ de Granollers.

El Circ Cric és un circ habitual a la nostra comarca: per una banda, per les gires que el porten a fer riure famílies senceres, i per l'altra, perquè es tracta d'un circ nascut a Sant Esteve de Palautordera. És per això que hem volgut conèixer de més a prop aquest «animal de circ», un dels artífexs de la recuperació del circ contemporani a Catalunya, director i fundador del Circ Cric i del CRAC (Centre de Recerca de les Arts del Circ), fundador i expedicionari infatigable de Pallassos sense Fronteres, exdirector del Festival Internacional de Pallassos de Cornellà, medalla al Mèrit Cultural Palestí (1994), premi Ciutat de Barcelona de les Arts Escèniques (1994), premi de l'Insero (1995), medalla de plata al Mérito en las Bellas Artes (1995) i Nas d'Or

Honorífic al Festival de Pallassos de Cornellà. Estem parlant de Jaume Mateu i Bullich (Barcelona, 1955), conegut popularment com a Tortell Poltrona.²

Primer de tot, volem conèixer una mica on va néixer el pallasso que portes dins. De petit vas treballar a la pastisseria Foix de Sarrià, que és el barri que et va veure néixer. És d'aquí que va venir la teva afició per fer el pallasso i llançar els pastissos a la cara de la gent?

Bé, no va anar ben bé així. El Centre Parroquial de Sarrià va ser el meu primer contacte amb els escenaris, La primera vegada que vam fer servir un pastís va ser fent els pastorets *L'estel de Natzaret* amb en Claret Papiol, que després es va convertir en un infatigable company meu; ens vàrem comprar un pastís, que ens va costar 3.000 pessetes, tota una fortuna als anys setanta, i ens el vam fotre per sobre, però no ho recomano a ningú, perquè la nata es torna agra de seguida i abans d'arribar a casa fas una pudorassa...

Teníem uns col·legues que es deien Massats, néts del fabricant de llapis Alpino, un home d'Anglès (la Selva), i allà tenien una orquestra que es deia Bust i que tocava sardanes de dia i feia jazz de nit. Aquest home va regalar un conjunt de jazz als seus néts: una bateria, un baix, un saxo, un trombó i un clarinet. I això va ser la base musical no només nostra, sinó també de gent com la Vella Díxilan, com l'Orquestra Plateria... Això de ser de barri bo té els seus avantatges.

¹ Informació extreta de la web de l'Associació de Professionals de Circ de Catalunya <http://www.apcc.cat/> (data de consulta: gener 2007). Més informació a: Jané, J.; Minguet, J. M.; Altaió, V. et al.: *L'art del risc. Circ contemporani català*. (2006), 320 pàg., CCCB i Institut d'Edicions de la Diputació de Barcelona.

² Aquesta entrevista va tenir lloc l'any 2007.

El 1974, als 19 anys, actues com a cantant còmic de la Gran Orquestra Veracruz. Quina formació tenies?

La nostra formació va ser completament autodidacta. Jo penso que tot el teatre i totes les arts escèniques que s'estan fent, totes tenen, en principi, com a gènesi postdictatorial, el teatre religiós: els Pastorets i la Passió. Els centres parroquials van ser els únics llocs on es va permetre que les arts escèniques seguissin funcionant durant la dictadura.

D'aquesta època ve el meu nom artístic: *Tortell*. El meu primer vestit de pallasso me'l va donar la meua àvia, més ben dit, tia àvia, que portava les botigues dels Foix; en aquella època tothom guardava la roba vella per disfressar-se o fer draps.

El nom de Tortell, doncs, es podria dir que és el cognom del gremi on treballaves, però per què hi afegeixes *Poltrona*?

Nosaltres ens vam fer pallassos per una història de reacció política. Realment el nostre aprenentatge es va basar en un llibre que vam comprar a París, en un carrer que es diu Rue des Écoles. Aquest llibre ensenyava el lector a jugar a pallassos; allà hi havia una introducció del Fellini que deia que el pallasso blanc era de dretes i l'august d'esquerres. Aquesta reflexió ens va semblar una gran idea. Influenciats per aquesta màxima i per uns pallassos de l'època que es deien McClown, i dins ja del moviment contracultural, vam pensar que el pitjor que podíem fer era fer-nos pallassos, i per això ens en vam fer. El nostre primer espectacle va titular-se *La poltrona*. Era una màquina de fer discursos: sense saber-ho ja estàvem fent el que estan fent ara els polítics. Teníem uns

Jaume Mateu i Bullich, més conegut com el pallasso Tortell Poltrona. (Fotografia: © Circ Cric)

cartellets que sortien per mediatitzar el públic, dient «aplaudeixin», «tussin», «xiulin»... Com en els mítings, per conduir l'audiència... És el mateix que fan ara les grans cadenes televisives.

Què vol dir ser pallasso. El pallasso neix o es fa?

L'ofici de pallasso és una cosa molt semblant al vi: necessita una bona terra, un bon cep, ofegar-se amb aigua, patir de calor amb el sol, ser tallat, trepitjat, i amb el temps millora. Jo crec que hi ha una condició bàsica per a ser pallasso, que és la generositat: hi ha pocs col·lectius que deixin que els altres se'n riguin; els humoristes el que fan és provocar situacions còmiques, no és que ells siguin tontos; els pallassos formem part d'aquells col·lectius els noms dels quals despectivament fins i tot serveixen com

a insult! Això és una cosa que sense generositat no es fa.

Existeix el pallasso natural (i que jo reivindico) en els nens. Són ells els únics que poden ser capaços d'expressar les sensacions, totes, sense cap mena de por, que són capaços d'equivocar-se, de caure i de tornar-se aixecar. I per a mi aquesta és la font, la més pura de totes! Sense menystenir la resta de professionals que al llarg dels anys han aconseguit coses impressionants, oi?

Tot i això, evidentment, aprens dels col·legues que fan el mateix ofici que tu, i hi ha altres pallassos que han sigut mestres meus. Cada vegada que vaig a veure un pallasso professional, m'hi fixo molt, però realment els meus grans mestres van ser els meus fills; ara ja tinc una néta i espero que em segueixi ensenyant el camí.

L'any 1976 et trobem en una iniciativa pionera en el món circense del nostre país *El circ més petit de tots*. Què era i què va representar en el panorama escènic català aquesta iniciativa?

Primer vam ser pallassos, i del pallasso vam descobrir el circ, aquesta màgia de reptar l'equilibri i la gravetat, de ser virtuós amb coses que són capaces de sorprendre els altres éssers humans. Però no hi havia res, ens ho vam poder inventar tot. Això ha tingut repercussions a escala global: companyies com el Cirque du Soleil, del Quebec, no deixen de ser una versió en gran d'*El circ més petit de tots*.

Nosaltres fèiem paròdia, no sabíem fer altra cosa, ja que com deia abans, veníem del teatre còmic popular. La cultura popular catalana és coneguda a nivell mundial gràcies als Comediants, que van agafar en Joan Amades, la Patum de Berga i les tradicions populars i les van posar en escena. Amb ells vam redescobrir la gralla: li vàrem fer tocar jazz.

Hi ha moltes tradicions centenàries que ens les vam reinventar fa 30 anys, ja que amb la dictadura va quedar estroncada la tradició, i un cop represa la democràcia, es va aprofitar per adaptar les tradicions als nous temps.

Després, el 1978 formeu la companyia Germans Poltrona, integrada també per en Claret Papiol, el teu germà artístic.

Amb en Claret hem fet moltes coses junts i alhora també hem gaudit de la llibertat de treballar separats. Amb en Claret Papiol ens coneixem des que érem petits, com ja he dit abans: érem veïns. Ell estava fent el servei

militar quan va morir en Franco, en un lloc que ell anomenava «la font del pomer» (Arroyo del Manzanares), i just al tornar ens vàrem posar a fer això dels Germans Poltrona.

Coses de la vida, la Caja de Pensiones para la Vejez y el Ahorro, que era una institució franquista però que en definitiva guardava el capital de la burgesia catalana, va començar a fer obra social. Van dedicar una part dels beneficis a projectes molt importants i necessaris en aquell moment, com la normalització lingüística, donar suport a les escoles, etc. En aquell moment, les escoles que ensenyaven en català eren totes privades i van començar a domiciliar els rebuts escolars per tal d'efectuar els cobraments. Això donava dret a participar en una campanya que es deia «La Caixa a les escoles», que oferia espectacles en català per als

alumnes. Oferia funcions per tot Catalunya, normalment en teatres municipals o centres culturals, on es desplaçaven les escoles de la zona per assistir-hi.

Així va ser com nosaltres vàrem passar de ser un grup d'aficionats, amb una carrera de 8 o 12 actuacions fetes en tota la vida a fer-ne 24 cada mes. Aleshores vàrem començar a aprendre. Quan em miro les fotos d'aquella època, teníem la cara de nens encara, tan estirada que no ens hi cabia el maquillatge. Suposo que devíem ser molt dolents, però la gent tenia moltes ganes d'ocupar el carrer. Encara no ens havien venut la moto de la societat del benestar; érem un país pobre amb moltes ganes de viure. La gent és molt agraïda. Va ser com una ampolla de cava que es destapa, surt amb fúria, però de mica en mica va perdent gas...

Tortell Poltrona fent el seu conegut número d'equilibris amb cadires al Circ Cric. (Fotografia: © Paco Manzano)

El 1981 passes de ser pallasso a ser també empresari del circ: es fan les primeres representacions del Circ Cric a Barcelona i es fa una gira pel Principat. Però just un any després, el 1982, el Circ Cric –tot i que comptava amb el suport de grans personalitats com Brossa, Miró, Charlie Rivel, Xavier Fàbregas, etc.– desapareix. Com és que el Circ Cric no va poder seguir funcionant en aquell moment i ara sí que funciona?

Hi ha diversos aspectes: per una banda va haver-hi una persona clau en aquest procés, que va ser en Xavier Fàbregas, primer director general de Teatre de la Generalitat de Catalunya, que va haver de plegar per culpa de l'escàndol generat amb l'estrena de l'obra *Els Beatles contra els Rolling Stones*, on es deia la paraula *puta* en escena. Això va significar que ens vàrem quedar sense el suport econòmic del Departament de Cultura. Llavors les companyies fèiem teatre de denúncia; ara es fa teatre d'esbarjo, lúdic, amb poc o cap mena de contingut cultural. Els del circ seguim reivindicant.

Les dificultats ens han ajudat molt: tenint dos fills i divent cinquanta milions de pessetes del primer Cric, no vaig tenir més remei que fer totes les actuacions que em sortien, i això em va donar moltes hores d'escenari. Ara als 50 anys sembla que en començo a aprendre... La dificultat va inclosa en el repte del món del circ.

El 1995, Tortell Poltrona crea el Centre de Recerca de les Arts del Circ (CRAC), amb el qual presenta els espectacles *La gran reprís* (1995), *Rumbaquetumba* (1996), *Somnis, miratges i mentides* (1997), *Arran i La nit de les mil llunes* (1998), *Post-clàssic solo*, *Tot esperant Godot* i *Ui, ara!* (1999), *His-*

El Circ Cric instal·lat a la seva seu, als afores de Sant Esteve de Palautordera.

(Fotografia: © Circ Cric)

tòria del circ (2000-2002) i *Fa, Mi, Re* (2002). Com funciona el Centre de Recerca de les Arts del Circ (CRAC), instal·lat a Sant Esteve de Palautordera?

En Manel Trias, el meu cunyat, és el director artístic del CRAC, que és l'empresa que tira endavant dos projectes bàsics, com són les visites de les escoles al circ (per a aquest any ja tenim apuntats més de 30.000 escolars i n'han passat més de 200.000 des que vam començar) i, per altra banda, el Circ Cric. I ara estem en el projecte de posar un circ estable a Barcelona, que es digui Olímpia, com el que hi havia hagut, perquè no volem que els de Madrid ens passin al davant. Comencem projectes amb la legislatura, que és quan s'han de gestionar.

Qui és el Circ Cric actual i com es fa? Convideu artistes a participar en els vostres espectacles? Quin procés de creació seguïu?

No fem càstings; nosaltres anem a veure els artistes quan actuen, o ells ens presenten gravacions dels seus espectacles. Al circ tenim un problema: el que ens interessa són set minuts d'una cosa perfecta. Aquesta perfecció és molt difícil d'aconseguir si els artistes no treballen en una vela. Els artistes comencen fent espectacles utilitzant tècniques diverses per ocupar 40 o 50 minuts per treballar al carrer i entrar en el sistema de contractació d'espectacles. El CRAC ens serveix per fer reciclatge: passar els artistes del format carrer al format pista. El procés de creació dura uns sis mesos. Ara ja estem treballant per a l'espectacle que estrenarem el 2008.

Una activitat que ocupa gran part del teu temps és la teva activitat dins de Pallassos sense Fronteres. Aquesta és una organització nascuda el 1993, d'àmbit internacional i de caràcter humanitari, creada per un col·lectiu d'artistes barcelonins procedents del món de les arts escèniques.

La primera acció de l'associació va ser un projecte teu amb el qual actuaves al camp de refugiats de Veli Joze (Savudrija), a Croàcia. Quines dificultats teniu quan viatgeu? Un pallasso necessita passaport?

No, només ens cal un nas! Els que tenen poques coses tenen un sentit de l'humor molt més gros que els que tenim tant i tenim por de perdre-ho. Just ara acabo de tornar de Sierra Leone, que és un país de set milions d'habitants, on falta molta gent: molts dels esclaus que poblen Amèrica van sortir d'aquella zona. Encara s'hi practica l'ablació del clítoris, que és molt usual, sobretot a l'interior; l'esperança de vida és de menys de 30 anys; no hi ha medecines, i la malària, el còlera i la sida fan estralls entre la població. El que deixa perplex és que es tracta d'un país riquíssim, el segon exportador mundial de diamants, cosa de la qual els belgues, els americans, els israelites i altres s'aprofiten.

Durant 14 anys hi ha hagut una cruenta guerra, en què s'han utilitzat mines personals que han estat fabricades... a Astúries! El seu cost és de menys d'un euro per peça, i això ha fet que el panorama d'amputacions sigui desolador. Com aquí amb la quinta del Biberó, es va enviar a morir nens que no coneixien la mort... Hem estat treballant amb Metges del Món i amb la gent d'Handicap Internacional, intentant tornar-los una part de la infantesa que els han robat. Això és una petita part del que fem, i també treballem a Palestina, a El Salvador, Guinea Espanyola. Aquesta darrera és un cas força complex, perquè tot-hom sap que és una dictadura, i tot

i així, el seu dictador, el Sr. Obyang, va ser rebut recentment pel president espanyol i pel monarca, segurament influenciats per interessos econòmics amb el petroli.

En els teus viatges deus haver vist com la diversitat cultural provoca situacions i reaccions diferents en les vostres actuacions.

Sí. Em va sobtar molt Palestina, on vaig fer l'espectacle més silenciós que he fet mai. No reien, no perquè no agradés, sinó perquè les nenes, a Palestina, no poden fer soroll, ja que això les condemna a una vida marginal. Si comets l'error d'aturar una nena pel carrer i preguntar-li l'hora, la converteixes en una prostituta. El cert és que la realitat al món és bastant més difícil que la que tenim nosaltres aquí.

El riure és cultural, i per tant cada país té el seu sentit de l'humor, o és universal?

El que canvia són les reaccions de la gent. Aplaudir és una convenció europea: en altres països el públic no aplaudeix, sinó que fan gestos o xisclen quan una cosa els agrada: tenen altres formes d'expressió. Les reaccions són diferents, però la comicitat és universal, riuen del mateix. I a més a més, coses més petites tenen molt més valor en llocs on hi ha menys coses que no pas aquí. Aquí patim un abús de quota de violència gratuïta. Aquest és un dels problemes de la nostra televisió: si no hi apareixen els set pecats capitals d'una forma explícita resulta que no hi ha audiència. Això és terrible. És allò de la gravetat de la llei... La vida és

una malaltia mortal de transmissió sexual; és molt divertit que essent tan efímers ens creguem ser tan perdurables i siguem tan necis com per fer-nos una assegurança de vida. El problema no és la llei de la gravetat, sinó la gravetat de la llei!

L'humor perdura en el temps? Sempre riem de les mateixes coses?

Hi ha un humor universal, que és el que depèn del sentit comú. Un acudit sobre les obres de la carretera de Palou, no te'l riuran a Sant Celoni, però tot el que va relacionat amb accidents, entrebancades, fins i tot el sexe, el que jo en dic la comicitat universal, és el llenguatge del pallasso. I si a més va acompanyat d'exercicis de pista, és fantàstic el que pots arribar a expressar. L'últim grup que va aparèixer d'acrobàcia a Sierra Leone va ser el 1965. A 500 km de la capital no pots imaginar-te el que provocava fer malabars amb 5 bitlles: la reacció de la gent, els crits, com saltaven i com ballaven!

En el teu darrer espectacle amb el Circ Cric, fas un èmfasi especial en la idea que el circ és cultura. Per què cal repetir tantes vegades que el circ és cultura?

Perquè fins ara ha estat un acte marginal. Fins fa dos anys no s'ha creat el Premi Nacional de Cultura, però encara estem mancats del més elemental. Per exemple, a les ciutats és difícil trobar espai adequat per als espectacles itinerants, amb aigua, corrent, desguassos d'aigües grises i negres... Aquí a Granollers, al Parc Firal només ens falta l'electricitat. Som cultura perquè fem un art que

influeix en les persones, som capaços d'impactar-los, d'emocionar-los, de fer-los sentir, i això ens dóna l'estatus d'activitat cultural.

El Circ té l'avantatge que és de les poques arts escèniques que pot aplegar totes les altres. En el Circ Cric fem música, dansa, teatre, exercicis de pista, i aquest conjunt de tècniques és molt difícil de trobar en altres espectacles. Per altra banda, la gent puntera de les altres arts escèniques, com Carles Santos o Lluís Llach, estan fent darrerament espectacles de circ. Això vol dir alguna cosa.

A més, el circ és l'únic espectacle plenament familiar. El que passa al nostre país és que hem convertit els espectacles infantils en un subproducte de baix pressupost... De mica en mica això està canviant. Al circ nostre vénen pares amb els seus pares i amb els seus fills, per veure un espectacle que està fet en català. Ara venim de Montblanc, una població de 6.000 habitants, on han passat gairebé 1.500 persones pel circ! Què més podem demanar? Aquí a Granollers l'any passat vàrem deixar gent al carrer...

A Catalunya és palesa la necessitat d'espai de producció cultural, ja sigui d'arts plàstiques, escèniques, etc. Ha estat notícia darrerament el desallotjament de La Macabra, una antiga fàbrica de Barcelona on es concentrava una part important de la producció de circ.

A la història de La Macabra hi ha dos temes totalment diferenciables: un és l'ocupació d'espais industrials, que només es fan servir per especular, i un altre tema és la manca d'equitat que hi ha entre les arts escèniques. Com pot ser que hi hagi un Teatre Nacional, un Auditori, i que no tinguem un Circ Nacional? Si hi ha un Conservatori de Música, un Institut del Teatre, no podem tenir també un Institut del Circ? Aquest és un tema que cal plantejar-se de forma immediata.

Una persona que vulgui fer circ a Catalunya hauria de poder formar-se com qualsevol altre professional i cursar estudis en alguna escola de circ. L'escola de circ Rogelio Rivel de Nou Barris, membre de la Federació Europea de les Escoles circenses professionals (FEDEC),

i, aquí a Granollers, l'espai Llançadora funcionen amb força èxit com a centres de formació en les arts del circ. Quan et sembla que tindrem una escola nacional de circ?

Jo espero que sigui en aquesta legislatura. El debat sobre La Macabra arriba en un bon moment. Com a catalans hem de ser conscients que a Madrid, el senyor Joan Montanyès és el director del nou Circ Price, un circ estable; això ens ajudarà. Tenim el Cirque du Soleil, on tota la gent que li agrada el *glamour* i els grans espectacles descobreixen que hi ha una altra manera de fer circ, que no és el *circo casposo*, que malgrat tot, com que no hi ha llei, segueix viatjant impunement pel país. Com que comencem legislatura, estem cada cop més ben posicionats per arribar a una normalització. La tesi és bona, però l'antítesi em fa molta por... La intinerància, el nomadisme, aquest espai de llibertat que és el circ no es pot perdre. Veurem quina síntesi en surt.

És necessari regularitzar el sector per evitar el que passa ara: dels 30 circs que hi ha a l'Estat espanyol, hi ha

Un moment de l'espectacle. La senyora Titat proclama: «El circ és cultura!» (Fotografia: © Paco Manzano)

un percentatge elevadíssim que està més al costat del que seria una fira que no pas al de les arts escèniques. Hi ha circs que expliquen i anuncien que vindrà l'home bala i després et trobes un paio disfressat de Batman. Això no és bo per a ningú.

Al Vallès Oriental tenim el CRAC i la Llançadora,³ aquest nou espai de la comarca per a la formació de professionals del circ. Com veus el panorama circense a la nostra comarca?

Amb Llançadora segur que millorarà, perquè cada vegada hi ha més gent, i més ben preparada.

Què fa que tants artistes visqueu a Sant Esteve de Palautordera?

És un lloc molt agradable. A més, l'artista de circ és un animal gregari, molt individualista també, però sempre hi ha necessitat d'alguna cosa que l'altre et pot aportar: un cable, un focus, un micro... I per això ens hem anat apilant al voltant de la muntanya màgica (Montseny) i del riu Tordera, que fins allà encara baixa net...

De totes maneres, el circ et fa ser nòmada: som una tribu de cinquanta persones que viatgem pel país, que cada setmana canviem de lloc... Tot és efímer, però important. Això té molts avantatges: les coses que no serveixen per a res es deixen a la cuneta ràpidament perquè tu no pots portar més equipatge que el que necessites.

A l'espai Llançadora s'organitzen cursos i tallers de circ, entre d'altres activitats, des de l'any 2005. (Fotografia: © Vanda Mota)

Per a mi és un observatori de la vida fantàstic, que ens permet poder estar suficientment distanciats per a crear.

Quins projectes tens de cara al futur?

Seguirem amb el Cric, el CRAC, PSF i amb el projecte Olímpia, que abans hem comentat. Fa poc han editat un llibre *Animal de circ* de Marcel Barrena,⁴ un periodista del diari *El Punt* que ha fundat una nova editorial que es diu El Dau per apropar personatges de la vida catalana al públic i a més

a més mostrar la nostra diversitat; ha començat amb dues persones que vivim al Vallès Oriental: l'exalcaldessa de Mollet, la *jefa* Tura, i jo com a pallaso. Darrerament també a la comarca, concretament a la Garriga, varem aconseguir que la marca Circ Cric superés la marca Tortell Poltrona; jo era a Sierra Leone i en Leandre em va substituir amb molt bon resultat. Això em permetrà dedicar-me més a aquesta vessant solidària, que m'interessa molt. D'aquí a poc surt un altre llibre que editem nosaltres sobre els 25 anys del Circ Cric.

³ Llançadora Associació d'Artistes va ser creada l'any 2005 per Vanda Mota i Pep Mogas. Amb seu al c/ Tarafa 119 de Granollers, treballa en els camps de formació, producció i difusió artístiques. A l'Espai Llançadora hi ha la primera escola de circ estable de la comarca i s'hi imparteixen també cursos i tallers d'altres disciplines: teatre, dansa, plàstica, cinema, creixement personal, etc.

⁴ Barrena, Marcel: *Animal de circ. Retrat de Tortell Poltrona*. Edicions Dau. Barcelona, 2006.